

**Een archeologisch bureau-onderzoek
voor een perceel aan de Burgemeester
van Randwijckstraat te Rossum,
gemeente Maasdriel (Gld.)**

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2006-45

Geldermalsen
18 mei 2006
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek voor een perceel aan de
Burgemeester van Randwijckstraat te Rossum, gemeente Maasdriel
(Gld.)

ARC-Rapporten 2006-45
ARC-Projectcode 2006-106

Opdrachtgever
Aannemersbedrijf Reuvers b.v., Oss
Bevoegd gezag
Gemeente Maasdriel
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
17280

Tekst
A.J. Wullink
Afbeeldingen
A.J. Wullink
Tekstredactie
A. Ufkes
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — M. Defilet

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 18 mei 2006

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Aannemersbedrijf Reuvers b.v. uit Oss heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch bureau-onderzoek voor een perceel aan de Burgemeester van Randwijkstraat in Rossum, gemeente Maasdriel. Aanleiding tot het bureau-onderzoek vormt de voorgenomen woningbouw op de onderzoekslocatie. Omdat de realisatie van deze plannen gepaard gaat met versturende ingrepen in de bodem, dienen voorafgaand hieraan de archeologische waarden in en om de onderzoekslocatie vastgesteld te worden. Dit is in overeenstemming met het Verdrag van Malta, dat de bescherming van het cultureel erfgoed beoogt.

Het bureau-onderzoek is op 11 mei uitgevoerd door drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) van het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap, versie 2.2.¹

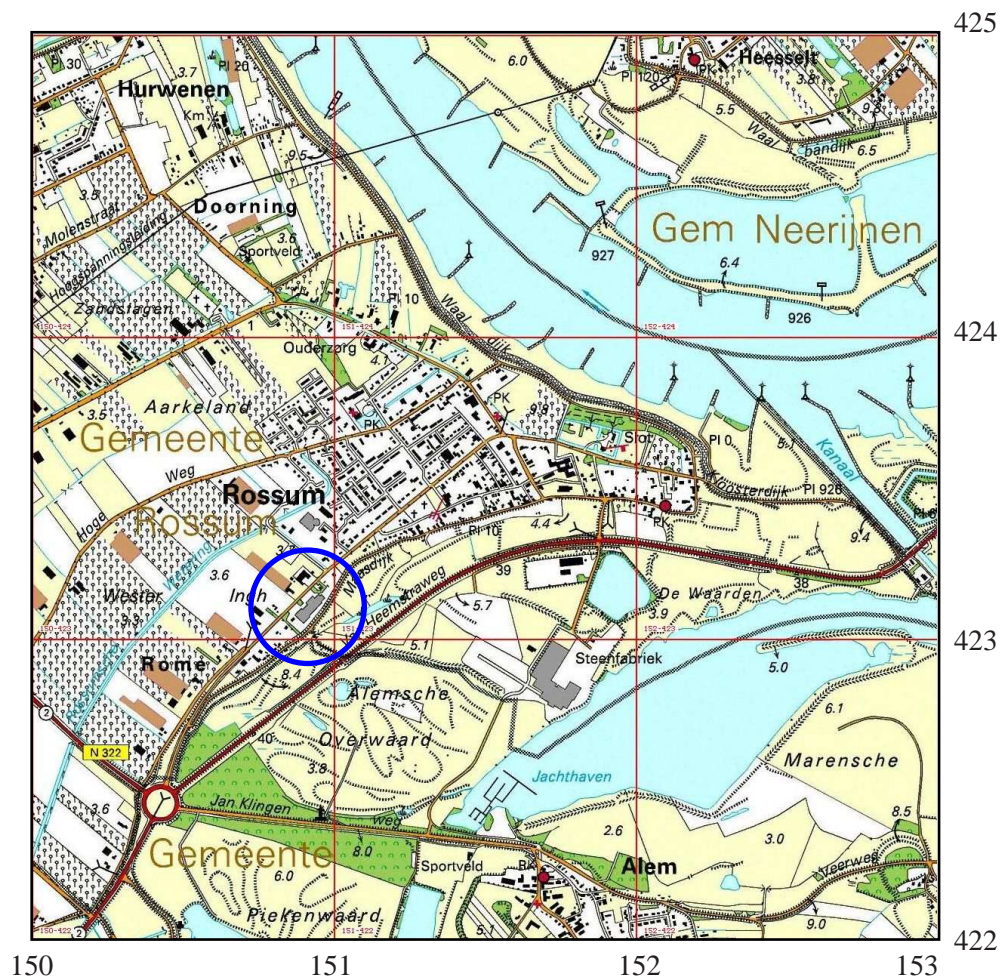
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie ligt ten zuidwesten van het dorp Rossum, in de gemeente Maasdriel, Gelderland. De onderzoekslocatie staat kadastraal bekend als gemeente Rossum, sectie B, perceel 3491. De onderzoekslocatie ligt tussen de Burgemeester van Randwijkstraat in het noordwesten en de Maasdijk in het zuidoosten. Op de locatie zijn een aantal bedrijfshallen aanwezig, die in het verleden voor diverse doeleinden zijn gebruikt. Ten zuidoosten van de Maasdijk ligt de Alemsche Overwaard. Dit gebied is deels in gebruik als natuurgebied, deels als grasland. Ten noordwesten van de Van Randwijkstraat bevindt zich een oud akkercomplex, de Westeringh, die voornamelijk in gebruik is als boomgaard, weiland en akkerland. Ten zuidwesten ligt het buurtschap Rome. Het maaiveld ligt op circa 3,5 m +NAP. De oppervlakte van de onderzoekslocatie is bij benadering 1 ha. De ligging van de onderzoekslocatie wordt weergegeven in afbeeldingen 1 en 3.

1.3 Objectgegevens

Provincie	Gelderland
Gemeente	Maasdriel
Plaats	Rossum
Toponiem	Burgermeester van Randwijkstraat
Kaartblad	45B
Coördinaten	N: 150.921/423.168; O: 150.989/423.155; Z: 150.889/423.022; W: 150.841/423.072
Type object	Bebouwd perceel
Geologie	Formatie van Echteld
Geomorfologie	Oeverwal
Bodem	Kalkhoudende ooivaaggrond

¹De inhoud van KNA 2.2 kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl

425

424

423

422

150

151

152

153

Legenda

— Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld, dat moet dienen als leidraad voor het uit te stippelen vervolgtraject.

1.5 Werkwijze

Voor het bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Gegevens met betrekking tot bekende en te verwachten archeologische waarden worden onder meer ontleend aan Archis², geologische, geomorfologische en bodemkundige kaarten, topografisch en historisch kaartmateriaal, archeologische publicaties en rapporten en diverse bronnen op het internet.

2 Bureau-onderzoek

2.1 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Rossum ligt in het Gelderse rivierengebied, in de Bommelerwaard. Gedurende het Holoceen bepaalden zich steeds verleggende meanderende rivieren de ontwikkeling van dit gebied. Door deze stroomgordelverleggingen of avulsies ontstond in het rivierengebied een netwerk van verlaten stroomgordels die deels ook overdekt zijn door jongere sedimenten. De afzettingen van deze rivieren behoren tot de Formatie van Echteld. Binnen de Formatie van Echteld worden een aantal lithogenetische eenheden onderscheiden. Dit zijn eenheden die op grond van wijze van afzetting en lithologische karakteristieken van elkaar worden onderscheiden. De belangrijkste lithogenetische eenheden zijn geulafzettingen, oeverafzettingen en komafzettingen. Geulafzettingen worden in de geul van de rivier afgezet en bestaan voornamelijk uit (grof) zand. Oeverafzettingen worden afgezet wanneer de rivier bij hoogwater buiten haar oevers treedt en bestaan vaak uit gelaagde zanden en (zandige) kleien. Hierbij worden de grofste afzettingen het dichtst bij de geul afgezet, doordat de stroomsnelheid hier het hoogst is. Verder van de geul worden de afzettingen fijner. Komafzettingen bestaan uit zwak tot matig siltige klei, dat wordt afgezet in de laaggelegen gebieden tussen de rivieren, waar het water van de overstromingen tot stilstand komt. Deze afzettingen worden vaak met veen afgewisseld, dat tot de Formatie van Nieuwkoop wordt gerekend (De Mulder et al. 2003).

Doordat de grofste oeverafzettingen het dichtst langs de rivier worden afgezet, ontstaan langs de rivier relatief hoog gelegen oeverwallen. Wanneer een stroomgeul wordt verlaten, klinken de grove geulafzettingen en de daar boven gelegen oeverafzettingen minder in dan de omliggende fijne afzettingen. Hierdoor wordt het

²Het digitale archeologische informatiesysteem voor Nederland waarvan de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) deel uitmaken.

hoogteverschil tussen de stroomgordel en de omliggende komgebieden versterkt en vormen de stroomgordels geschikte bewoningsplaatsen in het rivierengebied.

Volgens de geomorfologische kaart ligt de onderzoekslocatie op een oeverwal, waarin zich volgens de bodemkaart een kalkrijke ooivaaggrond in heeft ontwikkeld. Dit is een slecht ontwikkelde bodem met een relatief lage grondwaterstand, hetgeen zich uit in een dunne A-horizont (humeuze toplaag) en gley-verschijnselen (roestvlekken) vanaf 50 cm –mv.

Deze oeverwal hoort bij de stroomgordel van de Maas, die volgens Berendsen & Stouthamer (2001) hier actief is vanaf 1760 BP.³ De onderzoekslocatie ligt op een stuk van de stroomgordel dat door bedijking vanaf de Middeleeuwen buiten het bereik van de rivier is komen te liggen. Ten noorden van Rossum ligt de Waal. Deze rivier is actief vanaf 1625 BP. Beide rivieren doorsnijden diverse oudere stroomgordels, die nog als stroomruggen in het landschap aanwezig zijn. In 1935 werd de Maas ten zuidoosten van Rossum, ten oosten van Alem, afgesneden, waardoor de onderzoekslocatie in feite aan een dode rivierarm is komen te liggen.

2.2 Historische gegevens

De Bommelerwaard werd in de Romeinse Tijd al bewoond. Bewoning vond plaats op de oeverwallen. Aan het eind van de 3e eeuw n. Chr. daalde de bevolking sterk. In de Vroege Middeleeuwen neemt de bewoning toe en ontstaan op de oeverwallen en stroomruggen veel van de huidige dorpen, waaronder Rossum. Vanaf de 11e eeuw werd de Bommelerwaard bedijkt en concentreerde de bewoning zich rond de dijken. Landbouw vond ook plaats op de hogergelegen gronden, de laaggelegen natte komgebieden werden gebruikt als hooiland (www.kich.nl).

De onderzoekslocatie ligt net binnendijks en zal dus vanaf de bedijking in de 11e eeuw buiten de invloed van de rivier hebben verkeerd.

Op de kadastrale minuut van 1832 staat het buurtschap Rome(n) aangegeven met daarboven een groot perceel (nr. 516), waarbinnen de huidige onderzoekslocatie is gelegen (www.dewoonomgeving.nl). Uit historische kaarten uit ca. 1845 en 1905 blijkt dat dit perceel als grasland in gebruik is.

2.3 Bekende archeologische waarden

De oeverwallen van de Maas hebben volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW; afb. 3) een lage archeologische trefkans, evenals de Alemsche Overwaard in het oosten en de komgebieden ten oosten van de oeverwal. Dit wordt veroorzaakt door de geringe ouderdom van deze afzettingen (oeverwal), dan wel de ongeschiktheid voor bewoning (komgebieden, Alemsche Overwaard). Wel loopt er ten westen van de Van Randwijkstraat, in de richting van Rossum een strook met een middelhoge trefkans. Waar deze middelhoge verwachting uit voortkomt, is in relatie tot de aanwezige eenheden niet duidelijk.

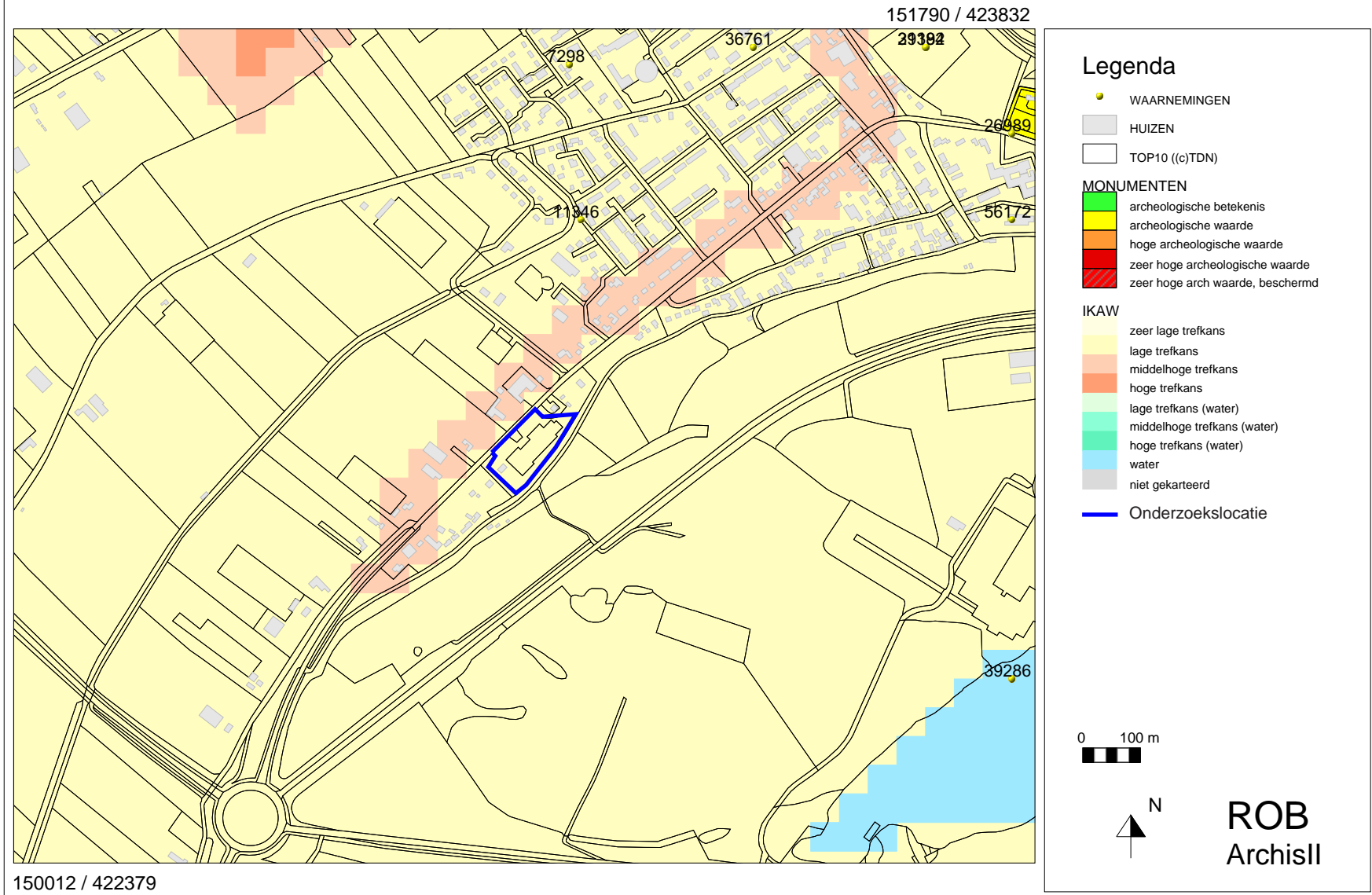
Ten westen van Rossum, 500 m ten noorden van de onderzoekslocatie, zijn diverse archeologische waarnemingen gedaan, betreffende aardewerk uit de IJzertijd, Romeinse Tijd en de Middeleeuwen. Vanwege de ouderdom van de Maasafzettingen

³BP: niet-gecalibreerde jaren voor heden; 1950 wordt als referentiejaar gebruikt.

Afbeelding 2 Uitsnede uit de kadastrale minuut van 1832, met daarop de onderzoekslocatie (perceel 316).

10-05-2006

Afbeelding 3 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van de onderzoekslocatie en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 10 mei 2006

gen (post-Romeins) zijn op de onderzoekslocatie alleen archeologische resten uit de Middeleeuwen te verwachten.

3 Archeologisch verwachtingsmodel

De onderzoekslocatie ligt op een oeverwal van de Maas. Bewoning kan hebben plaatsgevonden vanaf de Vroege Middeleeuwen. In de 11e eeuw is de Maas bedijkt en heeft de onderzoekslocatie niet meer onder invloed gestaan van de rivier. Het land ten oosten van de onderzoekslocatie maakt deel uit van de Westeringh, een akkerbouwcomplex. De onderzoekslocatie zelf was in de 19e eeuw in gebruik als grasland en was dit daarvoor mogelijk ook al, als weidegrond van het buurtschap Rome bijvoorbeeld. De oeverwal heeft een lage archeologische trefkans voor archeologische resten uit de Vroege en Late Middeleeuwen. Eventuele archeologische indicatoren zouden zich direct onder de bouwvoor kunnen bevinden.

4 Conclusie en aanbeveling

Alhoewel de onderzoekslocatie een lage verwachting heeft, kunnen er archeologische vondsten uit de Middeleeuwen aanwezig zijn. Om vast te stellen of dit het geval is en om de intactheid van het bodemprofiel te bepalen, wordt aanbevolen om voorafgaand aan eventuele verstorende bodemingrepen een inventariseren veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uit te voeren.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.